Iceland Liechtenstein Norway **Civil Society Fund**

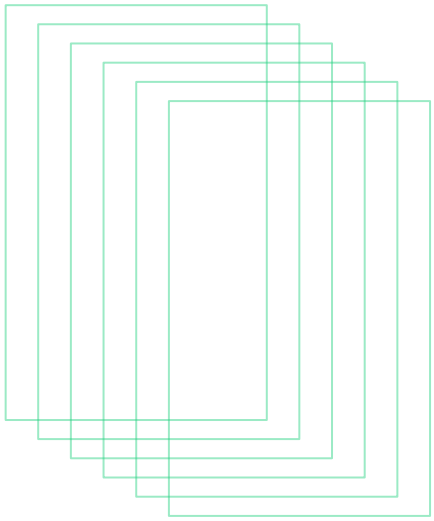
ABORDAREA INTERSECȚIONALĂ ÎN PROIECTE

Ghid practic pentru solicitanții EEA Civil Society Fund în România

De reținut: În cadrul programului EEA Civil Society Fund în România, aplicarea principiului egalității de gen este obligatoriu. Intersecționalitatea este încurajată.

CUPRINS

02 Despre ghid și cum se folosește
03 Intersecționalitatea, pe scurt
04 Designul proiectului: analiza și grupurile vizate
05 Designul proiectului: logica intervenției și activitățile
06 Designul proiectului: buget, siguranță, monitorizare și evaluare
07 Aplicarea intersecționalității în apelurile Civil Society Fund în România
13 Auto-evaluarea propunerii de proiect
15 Bibliografie și resurse

Instrument orientativ. În cazul unei diferențe față de documentele oficiale, prevalează Ghidul Solicitanților al apelului relevant.

Iceland Liechtenstein Norway **Civil Society Fund**

Despre acest toolkit

Acest document vine în sprijinul potențialilor aplicanți ai Civil Society Fund în România pentru o înțelegere mai clară a conceptului de intersecționalitate și cum poate fi aceasta integrată în proiectele ce urmează a fi depuse în cadrul programului de finanțare.

Cui se adresează: organizațiilor care nu folosesc încă în mod constant o perspectivă intersecțională sau care vor să verifice dacă aceasta este integrată în mod real pentru un proiect Civil Society Fund în România, nu doar menționată în aplicație.

Ce acoperă: analiza problemei, grupurile vizate, logica intervenției, activitățile, bugetul, datele și monitorizarea și evaluarea. Apoi, oferă repere distincte pentru fiecare dintre cele șase apeluri în care este încurajată intersecționalitatea.

Ce nu face: nu oferă o rețetă unică și nu înlocuiește expertiza specifică (i.e. de gen, anti-discriminare, dizabilitate) sau consultarea directă a comunităților. De asemenea, nu este un ghid exhaustiv, informația fiind aleasă în concordanță cu abordarea propusă de program.

Cum poate fi folosit

1. Înainte de scriere: discutați cu persoanele afectate și verificați dacă organizația are experiența, partenerii și măsurile de siguranță necesare.

2. În timpul designului: folosiți întrebările din acest ghid pentru a explica legăturile dintre bariere și activități, buget și rezultate.

3. Pentru apelul ales: consultați pagina dedicată apelului și adaptați abordarea intersecțională la obiectivele apelului, abordarea și tipul de grant,

4. Înainte de depunere: completați auto-evaluarea de la final și corectați elementele care sunt doar declarative.

Important: Un proiect nu trebuie să acopere toate grupurile și toate inegalitățile. Trebuie să identifice diferențele relevante pentru problema sa, să explice de ce și pe cine prioritizează și să adapteze intervenția în concordanță.

Notă privind utilizarea AI

Materialul a fost pregătit cu ajutorul instrumentelor de inteligență artificială generativă, utilizate pentru structurarea și revizuirea textului. Conținutul a fost adaptat pe baza documentelor de program și trebuie citit împreună cu Ghidul Solicitanților și anexele apelului relevant. În caz de neconcordanțe, prevalează documentele oficiale ale Civil Society Fund în România.

Intersecționalitatea, pe scurt

Intersecționalitatea ne ajută să vedem că persoanele din același grup nu au automat aceleași experiențe. Etnia, dizabilitatea, vârsta, venitul, localizarea, orientarea sexuală, sexul, identitatea de gen, statutul juridic, educația sau oricare alte particularități se pot combina cu reguli sociale și practici instituționale care pot produce bariere diferite.

„Experiența intersecțională este mai mult decât suma rasismului și sexismului."
Kimberlé Crenshaw, 1989

Pe scurt, nu este vorba despre a aduna în proiect cât mai multe situații de vulnerabilitate. Este vorba despre a înțelege cum se combină barierele într-o situație concretă și ce trebuie schimbat în proiect pentru ca persoanele afectate să poată participa și beneficia în mod real.

Un exemplu simplu

O primărie organizează o consultare publică numai online, în timpul programului de lucru. Procedura pare aceeași pentru toată lumea, dar nu este la fel de accesibilă pentru o persoană fără internet, o femeie cu responsabilități de îngrijire în gospodărie, cineva care nu înțelege limbajul administrativ sau o persoană care nu are încredere că opinia sa va fi luată în considerare.

O abordare intersecțională nu spune doar „includem grupuri vulnerabile". Ea propunere un alt mod de a organiza consultarea: folosește și metode offline, programe/ ore diferite, limbaj simplu, asigură transport, accesibilizează infrastructura și oferă un răspuns public la modalitatea de includere a propunerilor primite.

Ce este intersecționalitatea

- analiză a diferențelor din interiorul unui grup;
- o analiză a barierelor, instituțiilor și relațiilor de putere;
- o metodă de adaptare a activităților, bugetului și evaluării și monitorizării.

Ce nu este intersecționalitatea

- o listă (lungă) de categorii;
- o singură activitate despre diversitate;
- o promisiune că proiectul va răspunde tuturor nevoilor.

Trei întrebări de bază: Cine este afectat diferit? Ce bariere se combină? Ce regulă, practică sau relație de putere trebuie schimbată?

Designul proiectului: analiza și grupurile vizate

Porniți de la bariere, nu de la etichete

În loc de a scrie doar că proiectul lucrează cu „persoane vulnerabile”, explicați ce le împiedică să își exercite un drept, să acceseze un serviciu sau să participe. Barierele pot ține de costuri, distanță, limbă, lipsa informației, dizabilitate, discriminare, program, neîncredere, statut juridic, lipsa încrederii în instituții, etc.

Formulă utilă: Pentru [persoanele descrise precis/particular], combinația dintre [bariere] și [reguli sau practici] limitează [dreptul, accesul sau participarea].

Definiți grupul fără să îl tratați ca fiind omogen

Un grup țintă bun este suficient de precis pentru a arăta cine este afectat și de ce, dar nu presupune că toate persoanele au aceleași nevoi. Folosiți date existente (oficiale sau culese de organizația voastră), date din discuții cu comunitatea și din experiența partenerilor locali.

Exemplu

Prea general: „Persoanele tinere din rural nu participă la viața civică din lipsă de interes.”

Mai precis: „Persoanele de 16-20 de ani din comunitățile vizate participă puțin la viața civică/ comunitară din cauza transportului, a lipsei informațiilor ușor de înțeles și a neîncrederii în autorități. Barierele sunt mai mari pentru persoanele tinere rome, cu dizabilități, NEET sau cu responsabilități de îngrijire. Aceasta se justifică prin datele locale care ne spun că (...), inclusiv din datele culese de organizația noatră/ partenerii noștrii locali care ne spun că (...)”

- Descrieți teritoriul și situația, nu doar identitatea/ vulnerabilitatea.
- Arătați diferențele relevante din interiorul grupului.
- Explicați pe cine prioritizați și de ce proiectul poate lucra realist cu acele persoane.
- Identificați și resursele comunității: lideri, organizații/ rețele, competențe și soluții existente.

Întrebări de verificare

☐ Care persoane sunt cele mai afectate și rămân invizibile în datele generale?
☐ Cine a contribuit la definirea problemei?
☐ Ce instituții și/ sau practici produc sau mențin barierele?
☐ Ce risc poate apărea dacă persoanele participă sau își dezvăluie identitatea?
☐ Ce informații ne lipsesc și cum le putem obține în mod sigur?

Nu supra-promiteți: O intervenție mai restrânsă, bine justificată și adaptată este mai credibilă decât o promisiune generală de a include simplist toate grupurile.

Designul proiectului: logica intervenției și activitățile

Logica proiectului trebuie să arate o legătură clară și credibilă între problemă, schimbarea urmărită și activități.

Lanțul de bază: Bariere și cauze cercetate prin date → schimbarea dorită → activități adaptate → rezultate pentru persoane și instituții → monitorizare și evaluare.

Formulați schimbarea, nu doar activitatea

Activitate: organizăm șase ateliere de educație civică și acordăm suport post-atelier.

Schimbare: în urma atelierelor organizate, persoanele participante cunosc mecanismele locale, le folosesc și pot influența o decizie; autoritatea schimbă modul de consultare.

Fiecare activitate trebuie să reducă o barieră

Activitate standard	Adaptare intersecțională
O consultare la sediul instituției.	Întâlniri locale/ descentralizate, program variat, transport asigurat, contribuții scrise și răspuns la propuneri.
Un curs identic pentru toată lumea.	Conținut și format adaptate, materiale simple, mentorat și aplicare practică adaptată a învățării.
O campanie pentru publicul general.	Mesaje co-create, target diferențiat pe canale, protecția persoanelor care se pot expune prin vizibilitate.

Participarea trebuie să poată influența proiectul

Persoanele afectate pot contribui la analiza problemei, alegerea activităților, stabilirea criteriilor de monitorizare și evaluare și interpretare a rezultatelor. Participarea reală are informație accesibilizată, timp suficient, acces egal, siguranță și o decizie clară pe care comunitatea o poate influența.

Urmăriți și schimbarea instituțională

- procedură sau politică modificată care să reflecte o abordare intersecțională;
- un mecanism de consultare sau sesizare care devine accesibil;
- o distribuire mai echitabilă a resurselor și a puterii de decizie.

Test rapid: Dacă înlocuiți grupul țintă din descrierea propunerii de proiect cu un alt grup, se mai potrivesc aceleași activități, buget și rezultate? Dacă da, atunci intersecționalitatea este probabil doar declarativă.

Designul proiectului: buget, siguranță, monitorizare și evaluare

Costuri posibile pentru o abordare intersecțională

Bugetul arată dacă adaptările propuse în cadrul activităților sunt reale. O activitate nu devine accesibilă doar pentru că este descrisă în aplicație.

Aveți în vedere:

- costuri de transport, cazare, masă, asigurare infrastructură precum accesul la internet;
- costuri pentru îngrijirea copiilor și a altor persoane dependente pe parcursul activităților;
- costuri de interpretare/ traducere, creare materiale în limbaj simplu, materiale audio, subtitrare și tehnologii asistive;
- chirie/ închiriat spații accesibile/ accesibilizate;
- remunerarea experților la nivel local/ comunitar;
- costuri pentru sprijin juridic sau psihosocial;
- colectare participativă de date și costuri pentru întâlniri de reflecție și ajustare a activităților.

Siguranță și date

Colectați numai datele de care aveți nevoie. Explicați de ce sunt colectate, cine are acces și cât timp sunt păstrate (conform politicii GDPR, explicată în limbaj simplu). Pentru identități sensibile, folosiți consimțământ separat și posibilitatea de a nu răspunde. Nu propuneți povești, imagini sau detalii care pot duce la identificare, stigmatizare ori represalii.

Criterii de monitorizare și evaluare ușor de folosit

- cine a participat și cine a renunțat, analizat numai pe diferențele relevante;
- ce bariere s-au redus: timp, cost, acces, informație, siguranță;
- dacă persoanele au simțit că au influențat o decizie;
- ce propuneri, proceduri, politici s-au schimbat;
- ce efecte neintenționate au apărut și cum a fost ajustat proiectul.

Verificarea coerenței

☐ Barierele din analiză apar în activități și în bugetul aferent?
☐ Adaptările din activități au costuri în buget?
☐ Participarea comunității are un rol clar și resurse dedicate specific?
☐ Monitorizarea/evaluarea arată pentru cine a funcționat proiectul și cum?
☐ Există un mecanism prin care feedbackul poate influența activitățile și bugetul?

Apelul #1

Consolidarea democrației și a statului de drept prin inițiative ale societății civile

Pe ce se concentrează apelul: Apelul susține proiecte ample de advocacy, watchdog și monitorizare, care urmăresc schimbări de politici publice și practici instituționale. Accentul este pus pe schimbări sistemice și de durată, nu doar pe acțiuni punctuale sau campanii izolate.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Ce persoane sunt afectate diferit de politica, legea sau practica instituțională analizată;
- Ce experiențe nu apar în datele generale sau în rapoartele oficiale;
- Dacă grupurile subreprezentate sunt doar consultate sau pot influența problema analizată, recomandările și strategia de advocacy;
- Dacă participarea la procesele naționale presupune costuri, timp, deplasări, competențe juridice sau acces la informații pe care nu toate persoanele și organizațiile le au;
- Cine colectează și interpretează datele și dacă experiențele comunităților sunt tratate ca surse relevante de cunoaștere;
- Cine are acces direct la decidenți și cine depinde de alte organizații pentru a-și face auzită perspectiva;
- Dacă recomandările propuse funcționează în mod real pentru persoane aflate în situații și teritorii diferite.

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: arătați ce grupuri și identități sunt slab reprezentate în procesele urmărite și ce mecanisme instituționale produc această lipsă de reprezentare.

Activități: combinați monitorizarea și cercetarea cu activități accesibile de implicare directă, colectare participativă de date, advocacy și dialog structurat/ participativ cu instituțiile, cu accent pe împuternicirea grupurilor să facă reprezentare.

Buget: includeți costuri pentru deplasări și întâlniri în mai multe regiuni; transport și cazare pentru participanți; interpretare, traducere și materiale în limbaj simplu; remunerarea organizațiilor locale și a experților prin experiență.

Rezultate: urmăriți nu doar numărul participanților, ci și recomandările preluate, participarea repetată a grupurilor subreprezentate și schimbările produse în urma activităților.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

Un proiect monitorizează modul în care o instituție organizează consultări publice. În loc să folosească doar un formular simplu online, echipa lucrează cu organizații locale, organizează întâlniri în mai multe regiuni, oferă materiale în limbaj simplu și formate accesibile și permite contribuții anonime. Raportul arată separat cine nu a putut participa și propune reguli minime de accesibilitate. Instituția integrează recomandările, testează și apoi adoptă noua procedură, procesul de watchdog/ urmărire a implementării fiind transferat comunității.

De evitat

- cercetare realizată exclusiv pe baza datelor existente, fără contact cu persoanele afectate;
- consultări exclusiv online sau cu o singură persoană considerată reprezentantă a întregului grup;
- colectarea experiențelor comunităților fără implicarea lor în formularea recomandărilor.

Apelul #2

Consolidarea participării civice în comunitățile insuficient deservite

Pe ce se concentrează apelul: Apelul susține implicarea cetățenilor, în special a persoanelor tinere, din zone rurale, orașe mici și cartiere urbane marginalizate. Granturile mici vizează acțiuni locale, iar cele mari trebuie să dezvolte modele de participare care produc schimbări mai largi.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Cine participă deja la activitățile comunității și cine lipsește constant;
- Dacă activitățile sunt accesibile persoanelor care nu au transport, internet, competențe digitale sau libertatea de a participa la anumite ore;
- Diferențele dintre persoanele tinere, dacă persoanele tinere rome, cu dizabilități, din familii cu venituri reduse sau cu responsabilități de îngrijire întâmpină bariere suplimentare;
- Dacă limbajul, informațiile și metodele folosite pot fi înțelese de persoane cu niveluri diferite de educație;
- Dacă experiențele anterioare de discriminare, promisiunile nerespectate sau lipsa unui răspuns din partea autorităților au redus încrederea și disponibilitatea de participare;
- Cine vorbește în numele comunității și dacă vocile cele mai vizibile sunt și cele mai afectate de problemă;
- Dacă participarea este doar simbolică sau dacă propunerile comunității pot modifica o decizie, un serviciu sau o practică locală.

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: identificați o problemă locală concretă și grupurile afectate diferit de aceasta.

Activități: propuneți un proces de educație civică care include acțiuni practice: cartografiere participativă a problemelor, petiții, consultări, bugetare participativă, monitorizare sau inițiative conduse de comunitate, dezvoltarea unor spații fizice, online sau hibride de participare.

Participare: oferiți persoanelor tinere roluri în alegerea temei, facilitare, relația cu autoritățile și evaluare.

Buget: prevedeți transportul participanților; activități organizate în localitățile lor, nu doar în centrul orașului sau în reședința de județ; internet, telefon sau echipamente folosite temporar pentru participare; materiale în limbaj simplu și formate accesibile; mese și, acolo unde este necesar, cazare; micro-acțiuni, testarea soluțiilor și monitorizarea rezultatelor; comunicare offline pentru persoanele care nu folosesc constant mediul digital.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

Într-o comună, persoanele tinere nu ajung la activități și la ședințele consiliului local din cauza transportului și a programului. Proiectul nu se limitează la un curs despre participare. Persoanele tinere colectează date despre nevoile de mobilitate, discută separat cu cele care nu sunt în educație sau muncă, elaborează o propunere și o prezintă într-o consultare organizată seara, cu transport asigurat. Rezultatul urmărit este modificarea programului de transport și crearea unui mecanism regulat de dialog.

De evitat

- formări fără o etapă de aplicare și fără legătură cu o problemă sau o decizie publică;
- activități doar în centrul orașului sau exclusiv online;
- implicarea doar a elevilor cu rezultate bune, a voluntarilor deja activi sau a persoanelor apropiate organizației;
- presupunerea că toate persoanele tinere au aceleași interese și posibilități de participare.

Apelul #3

Proiecte comunitare pentru drepturile omului și justiție socială

Pe ce se concentrează apelul: Apelul susține comunități insuficient deservite și grupuri marginalizate care întâmpină discriminare, încălcări ale drepturilor și acces limitat la justiție, servicii sau protecție. Sunt urmărite și drepturile refugiaților, solicitanților de azil și migranților, inclusiv ale persoanelor strămutate din Ucraina.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Cum se combină diferitele bariere și identități: genul, etnia, dizabilitatea, vârsta, sărăcia, statutul etc;
- Ce drept/uri este/sunt afectat/e și în ce moment apar barierele;
- Ce persoane încearcă să acceseze sprijinul, dar nu au acces, sunt refuzate sau renunță pe parcurs;
- Dacă procedurile cer documente, deplasări, programări pe care nu toate persoanele le au;
- Dacă un serviciu (inclusiv al organizației) este formal disponibil, dar în practică nu este accesibil;
- Dacă statutul juridic limitează accesul la sănătate, educație, muncă, locuire ori justiție;
- Dacă persoanele se tem că raportarea unei încălcări le poate afecta locul de muncă, permisul de ședere, relația cu autoritățile, familia sau siguranța;
- Ce instituții și practici produc accesul inegal, nu doar ce atitudini au anumite persoane.

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: porniți de la situații concrete de încălcare a drepturilor: Ce drept este încălcat sau greu de exercitat? Cine este afectat cel mai mult? Unde apare prima barieră? Ce instituții sau furnizori sunt implicați?

Activități: propuneți activități care combină informarea, sprijinul juridic și/ sau social, mecanismele de raportare, documentarea cazurilor, litigare strategică, auto-reprezentare și capacitarea comunităților, formarea profesioniștilor, campanii pentru reducerea stigmatizării, xenofobiei și discriminării.

Date și siguranță: stabiliți proceduri clare de colectare de date și colectați numai datele necesare și stabiliți reguli clare de confidențialitate, consimțământ și referire.

Buget: includeți costuri pentru interpretare și traducere; materiale în limbaj simplu, audio sau alte formate accesibile; transport și activități în comunitate; consiliere juridică, socială și psihologică; mediere interculturală; sprijin pentru îngrijirea copiilor; deplasarea echipelor în zone rurale sau insuficient deservite; remunerarea mediatorilor și a experților prin experiență; mecanisme confidențiale de raportare; măsuri de protecție pentru persoanele aflate în risc.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

O femeie refugiată, cu dizabilitate și copii în îngrijire, nu poate accesa sprijin juridic deoarece informațiile sunt numai în limba română, sediul nu este accesibil și programul nu îi permite să vină. Proiectul oferă informare în mai multe formate, interpretare, consiliere accesibilă și sprijin pentru îngrijirea copiilor. Cazurile sunt documentate fără date care identifică persoanele, iar tiparele observate sunt folosite într-o inițiativă de advocacy pentru schimbarea procedurilor instituției.

De evitat

- servicii furnizate ca scop în sine, fără participare, capacitare sau advocacy;
- colectarea multor date identitare (ce țin de identitate) fără un scop și o protecție clară;
- prezentarea persoanelor numai ca victime, fără a recunoaște resursele și capacitatea lor de decizie.

Apelul #4

Promovarea diversității, a egalității și combaterea violenței bazate pe gen

Pe ce se concentrează apelul: Apelul vizează egalitatea de gen, prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen, sănătatea și drepturile sexuale și reproductive și drepturile persoanelor LGBTIQ+. Granturile medii pot susține intervenții adaptate grupurilor insuficient deservite, spații și servicii sigure, informare, orientare, mecanisme de referire și sprijin direct. Granturile mari trebuie să urmărească și schimbări sistemice: politici și proceduri mai bune, cooperare între instituții și organizații, modele sustenabile de prevenire și protecție.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Cum se combină și suprapun diferitele identități precum genul, identitatea de gen, orientarea sexuală, etnia, dizabilitatea, vârsta, etc;
- Dacă serviciile sunt accesibile fizic, financiar, lingvistic, digital;
- Dacă persoanele pot solicita sprijin fără să fie obligate să își dezvăluie public orientarea sexuală, identitatea de gen, dizabilitatea sau experiența de violență;
- Dacă mecanismele de raportare sunt sigure și confidențiale;
- Dacă raportarea poate duce la represalii, violență suplimentară, pierderea locuinței, a locului de muncă sau a sprijinului familial;
- Dacă organizațiile conduse de grupurile vizate participă la decizii sau sunt implicate doar pentru recrutarea beneficiarilor;
- Dacă serviciile răspund doar situației imediate sau contribuie și la schimbarea procedurilor care produc acces inegal.

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: descrieți cine este afectat și cum diferă accesul la drepturi în interiorul grupului vizat. Este necesar să identificați diferențele relevante și să explicați de ce anumite persoane ajung mai greu la sprijin.

Activități: combinați întotdeauna intervențiile: spații și servicii sigure, informare în mai multe limbi și formate, mecanisme de raportare, sprijin juridic sau psihosocial, formarea profesioniștilor, monitorizare și advocacy.

Buget: includeți costuri pentru transport sigur și discret; activități în comunitate și deplasarea echipelor; interpretare și traducere; materiale în limbaj simplu, materiale audio și în formate accesibile; accesibilizarea fizică și digitală; consiliere juridică, psihologică și socială; cazare temporară sau alte măsuri de protecție, acolo unde sunt relevante și eligibile; securitate digitală; prevenirea burnoutului echipei.

Comunicare: folosiți consimțământ pentru participare, citate, fotografii și publicarea identității.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

Un serviciu pentru supraviețuitoarele violenței observă că femeile din rural, femeile rome și femeile cu dizabilități ajung mai greu la sprijin. Proiectul creează puncte locale de contact, transport discret, materiale audio și în limbaj simplu, acces fizic și canale online sigure. Datele despre bariere sunt discutate cu instituțiile și duc la un protocol local de referire și la formarea personalului din sănătate, poliție și servicii sociale.

De evitat

- vizibilitate publică ce poate expune persoanele/ organizațiile la violență, hărțuire ori atacuri digitale;
- un serviciu identic pentru toate persoanele, fără adaptări și fără buget pentru acces;
- reducerea intervenției la servicii sau campanii de conștientizare, fără servicii, protecție și mecanisme de raportare;

Apelul #5

Incluziunea și creșterea capacității romilor prin dezvoltarea comunităților interetnice

Pe ce se concentrează apelul: Apelul urmărește incluziunea și împuternicirea persoanelor rome, coeziunea socială în comunități interetnice și reducerea discriminării și a inegalităților structurale. Granturile mici susțin acțiuni locale, conduse de comunitate: mobilizare comunitară, planificare participativă, inițiative concrete care implică membri romi și neromi. Granturile mari trebuie să urmărească și schimbări sistemice.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Ce diferențe există în interiorul comunității rome și între grupurile etnice din comunitate;
- Cine este afectat cel mai mult de segregare, sărăcie, locuire precară și lipsa serviciilor;
- Dacă femeile și fetele rome au acces egal la educație, sănătate, ocupare, servicii și procese de decizie;
- Dacă segregarea este tratată ca problemă structurală, nu ca alegere a comunității;
- Cine este recunoscut drept lider al comunității și ale cui perspective lipsesc;
- Dacă persoanele avute în vedere pentru proiect pot influența deciziile sau sunt doar consultate;
- Dacă organizațiile rome au acces la buget, informații și putere de decizie în parteneriat;
- Dacă dialogul interetnic contribuie la rezolvarea unor probleme concrete sau se limitează la interacțiuni simbolice (i.e. doar activități culturale).

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: folosiți date și cunoaștere locală pentru a descrie discriminarea, segregarea și diferențele dintre grupurile din comunitate. Porniți de la o problemă concretă și documentați cum afectează aceasta diferit membrii comunității.

Activități: propunerile trebuie să combine mai multe activități complementare: dezvoltare comunitară, elaborare de planuri locale, advocacy/ litigii și asistență juridică, documentarea și raportarea discriminării, leadership pentru fete/ femei și persoane tinere, dialog interetnic și acțiuni de desegregare.

Participare: creați grupuri de inițiativă cu mandat clar și reprezentare diversă; explicați cum sunt luate deciziile. Organizațiile rome și liderii comunitari nu pot fi implicați doar pentru a identifica beneficiarii sau a facilita accesul organizației solicitante în comunitate.

Buget: includeți costuri pentru remunerarea organizațiilor rome partenere/ mediatorilor, facilitatorilor și experților prin experiență; transportul participanților; întâlniri organizate în comunitate; îngrijirea copiilor și a altor persoane dependente; traducere sau interpretare, inclusiv în limba romani, unde este relevant; materiale în limbaj simplu; asistență juridică; colectarea și analiza participativă a datelor; comunicare locală și informare offline.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

O comunitate pregătește un plan local pentru reducerea segregării școlare. În loc ca organizația să scrie singură planul, sunt create grupuri de lucru cu părinți romi și neromi, fete și băieți, persoane cu dizabilități, profesori și autorități. Femeile rome primesc sprijin pentru participare și rol de co-facilitare. Planul include măsuri, buget, responsabili și monitorizare publică, iar organizația documentează practicile discriminatorii și susține adoptarea măsurilor de către consiliul local.

De evitat

- un proiect „pentru romi” fără leadership, expertiză și decizie romă dar nu cu consultarea exclusivă a liderilor deja vizibili;
- activități culturale izolate, fără legătură cu discriminarea și accesul la drepturi;
- folosirea imaginilor și poveștilor comunității într-un mod stigmatizant;
- tratarea comunității rome ca un grup omogen prin definiție.

Apelul #6

Protejarea drepturilor omului prin acțiuni climatice și de mediu

Pe ce se concentrează apelul: Apelul leagă drepturile omului de dreptul la un mediu curat, sănătos și durabil. Susține participarea comunităților, advocacy, monitorizarea mediului, politici publice și o tranziție verde justă. Granturile mici susțin acțiuni locale, practice și participative, precum mobilizarea comunității, monitorizarea unor probleme de mediu și advocacy local. Granturile mari urmăresc și schimbări sistemice.

Ce trebuie observat prin lentila intersecțională

- Cine locuiește cel mai aproape de sursele de poluare, cine are acces redus la apă, canalizare, transport public, spații verzi sau servicii de sănătate;
- Dacă persoanele cu venituri mici pot suporta costurile unor măsuri de mediu, precum modernizarea pentru creșterea eficienței energetice, înlocuirea sistemelor de încălzire sau creșterea tarifelor;
- Dacă persoanele care depind economic de activități poluante au alternative în cadrul tranziției verzi;
- Dacă riscurile de mediu se suprapun cu locuirea precară, sărăcia, starea de sănătate;
- Cine beneficiază de investițiile verzi și cine suportă costurile sau pierde accesul la resurse;
- Dacă datele tehnice sunt prezentate într-o formă care poate fi înțeleasă de comunitate;
- Dacă experiența directă a comunității este tratată ca o sursă relevantă de informații, alături de măsurătorile tehnice;

Ce se poate avea în vedere minimal pentru propunerea de proiect

Analiză: combinați datele de mediu cu informații despre sănătate, locuire, venit și acces la servicii; discutați direct cu persoanele afectate.

Activități: combinați cartografiere participativă, colectarea și interpretarea participativă a datelor, planificare locală pentru adaptare, advocacy, watchdog, litigii strategice, campanii și dialog cu autorități sau actori privați.

Participare: comunitățile trebuie să contribuie la alegerea criteriilor de monitorizare/evaluare, colectarea și interpretarea datelor și formularea soluțiilor. Comunitatea nu ar trebui implicată doar după ce experții au stabilit problema și soluția

Buget: includeți costuri pentru echipamente de monitorizare ușor de folosit de comunitate, formarea membrilor comunității; deplasări și activități organizate în zonele afectate; transportul participanților; accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități; consultanță juridică/ litigii, securitatea fizică și digitală a activiștilor; remunerarea facilitatorilor comunitari și a experților locali; consultări și întâlniri cu instituții sau actori privați.

Exemplu de activitate cu lentilă intersecțională

Un cartier marginalizat este afectat de deșeuri și poluarea aerului. Proiectul nu se limitează la măsurători realizate de experți. Locuitorii stabilesc punctele de monitorizare, primesc instrumente ușor de folosit și discută datele în întâlniri accesibile. Sunt analizate separat efectele asupra copiilor, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități și lucrătorilor în aer liber. Datele susțin o campanie de advocacy și un mecanism public prin care autoritățile raportează măsurile luate.

De evitat

- folosirea exclusivă a unei medii generale care ascunde comunitățile cele mai expuse;
- tratarea problemei de mediu separat de sănătate, locuire, venit și accesul la servicii;
- soluții tehnice care transferă costurile către persoanele cu venituri mici;
- campanii generale despre protecția mediului care nu urmăresc o schimbare instituțională sau de politică.

Auto-evaluarea propunerii de proiect

Pentru fiecare criteriu, acordați un scor: 0 = lipsește; 1 = este menționat, dar neclar; 2 = este integrat prin acțiuni, resurse și responsabilități. Notați lângă fiecare criteriu ce trebuie îmbunătățit.

1. Problema – Aplicația explică, cu date, identitățile, barierele și cauzele, nu doar descrie un grup ca fiind vulnerabil.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

2. Diferențele din grup – Sunt identificate diferențele relevante din interiorul grupului și situațiile în care identitățile și barierele se suprapun.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

3. Participarea timpurie – Persoanele afectate au contribuit înainte ca designul să fie finalizat, iar contribuția lor a schimbat varianta finală a propunerii.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

4. Puterea de decizie – Comunitatea are un rol clar în implementare, monitorizare, alegerea soluțiilor, nu doar prezență la activități.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

5. Activitățile – Activitățile răspund direct barierelor/cauzelor din analiză și sunt adaptate persoanelor vizate.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

6. Parteneriatele – Organizațiile/ grupurile informale locale/ comunitare au rol, buget, informații și vizibilitate proporționale cu contribuția lor.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

7. Accesibilitatea – Sunt descrise adaptările necesare și există costuri asociate pentru ele.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

8. Siguranța – Sunt analizate riscurile de expunere, hărțuire, stigmatizare, represalii sau retraumatizare și există măsuri de protecție.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

9. Bugetul – Sunt bugetate participarea, expertiza comunitară, accesibilitatea și adaptarea proiectului.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

10. Schimbarea – Criteriile de monitorizare/ evaluare arată pentru cine a funcționat proiectul, cum s-au redus bariere și ce practici sau politici s-au schimbat și ce efect au asupra grupurilor vizate.

Scor: 0 / 1 / 2

Ce trebuie îmbunătățit:

Interpretarea orientativă

0-8 puncte: abordarea este mai degrabă declarativă; reluați analiza și discuția cu comunitatea.
9-18 puncte: există elemente concrete, dar trebuie legate mai bine analiza problemei, activitățile și rezultatele.
19-26 puncte: integrare bună; verificați realismul, criteriile cu scor mic și riscul de supra-promisiune.

Bibliografie și resurse

Lista este orientativă. Pentru condițiile de eligibilitate, activități, indicatori și reguli de bugetare, consultați întotdeauna documentele oficiale ale Programului.

Documente Civil Society Fund România

Ghidul Solicitanților - Apelul #1: Consolidarea democrației și a statului de drept prin inițiative ale societății civile (2026).
Ghidul Solicitanților - Apelul #2: Consolidarea participării civice în comunitățile insuficient deservite (2026).
Ghidul Solicitanților - Apelul #3: Proiecte comunitare pentru drepturile omului și justiție socială (2026).
Ghidul Solicitanților - Apelul #4: Promovarea diversității, a egalității și combaterea violenței bazate pe gen (2026).
Ghidul Solicitanților - Apelul #5: Incluziunea și creșterea capacității romilor prin dezvoltarea comunităților interetnice (2026).
Ghidul Solicitanților - Apelul #6: Protejarea drepturilor omului prin acțiuni climatice și de mediu (2026).

Surse despre intersecționalitate și aplicarea în proiecte

Crenshaw, Kimberlé (1989), Demarginalizing the Intersection of Race and Sex.
Crenshaw, Kimberlé (1991), Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color.
UN Women & UNPRPD (2022), Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind.
United Nations IANWGE (2025), Intersectionality-Informed Gender Analysis Toolkit.
International Organization for Migration - IOM (2024), Intersectional Gender Analysis Toolkit.
European Institute for Gender Equality - EIGE, resurse privind intersecționalitatea și bugetarea de gen.
Spotlight Initiative (2024), Participatory Monitoring and Evaluation Guidance.
Amnesty International Australia (2021), Inclusive Language and Events Guide.
Coll-Planas, G. & Solà-Morales, R. (2019), Toolkit to Incorporate Intersectionality into Local Policies.

Notă finală: Exemplele din acest toolkit sunt orientative și trebuie adaptate apelului, contextului local și experiențelor persoanelor vizate.